

25 jaar Werkgroep Herstel Leefbaarheid

Krakers in gesprek met gemeenteraadsleden, ca 1970

Oecologie

In 1995 is het 25 jaar geleden dat de Werkgroep Herstel Leefbaarheid Oude Stadswijken, zoals de naam van de Werkgroep voluit luidt, is opgericht. Bert Maes (50) is één van de mensen van het eerste uur en vertelt daarover.

“De oorsprong van de Werkgroep ligt bij een aantal studenten biologie. In het kader van Studium Generale maakten ze deel uit van een groepje kritische studenten, dat vooral het begrip ecologie, of oecologie zoals dat toen nog heette bestudeerde. In dit groepje ontstond het idee om ook eens naar de stedelijke leefomgeving te kijken vanuit een ecologisch standpunt. Dat was in wezen de geboorte van de Werkgroep Herstel Leefbaarheid. Andere mensen uit deze beginperiode waren Bart Klück, Emma van den Dool, Henk Bijlsma, Han Helsloot en Els Rongen.

Bij het begrip ecologie moet je je zaken voorstellen als, respect voor het historisch gegroeide, kleinschaligheid, samenhang. Zo

ontdekten we dat er in Utrecht nog ontzettend veel middeleeuwse geschiedenis letterlijk en figuurlijk voor het grijpen lag. Tegelijkertijd bleek dat er allerlei bedreigingen waren. Nu kunnen we het ons niet meer voorstellen maar in die tijd zag je de verkrotting en de leegstand van oude wijken nog om je heen. De bouw van Hoog Catharijne moest nog starten, maar er werden al panden gesloopt. Ook in de bouwputten was het een soort archeologische wildwest. Schatgravers, antiquairs, goedwillende amateurs, allemaal konden zij hun gang gaan op zoek naar archeologische vondsten. Utrecht had toen, ik spreek nou van 1970, nog geen stadsarcheoloog”.

Naief

“Wij waren natuurlijk als biologen ook maar amateurs op het gebied van de cultuurhistorie. We gingen vooral te werk vanuit ons enthousiasme en een gevoel dat dit toch maar niet zomaar

verloren kon gaan. Op een gegeven moment ontdekten we een nagevoeg gaaf middeleeuws huis aan de Lage Noord dat leeg stond. We zijn gaan praten met de toenmalige wethouder Hartevelde. We hadden het idee om het huis weer te bewonen en op te knappen. Hartevelde voelde hier best wat voor, maar voordat we verder konden gaan was het pand al gesloopt. Wat bleek, in die tijd was het heel gebruikelijk dat sloopbedrijven belden met de ambtenaren en vroegen of er ergens nog iets te slopen viel.

Op een gegeven moment ontdekten we ook het pand Achter Clarenburg 2. Ook dat stond leeg. We zagen meteen dat het een belangrijk huis was en na wat speurwerk kwamen we erachter dat we te maken hadden met een gaaf middeleeuws huis, eertijds deel uitmakend van de immuniteit van Sint Marie. Ook was al snel duidelijk dat het pand wegbestemd was voor de aanleg van een vierbaans snelweg. Onze voorgaande ervaring had ons inmiddels wat minder naief gemaakt. Dit moesten we op een andere manier aanpakken, we besloten het huis te kraken”.

Gekraakt

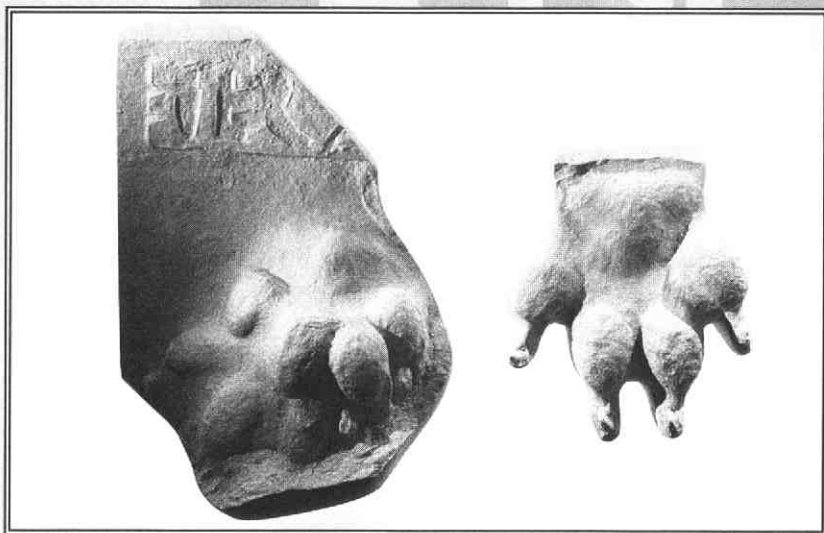
“Kraken was toen nog een nieuw fenomeen, niet te vergelijken met wat het later is geworden. Het was voor ons ook geen huisvestingsprobleem, we hadden allemaal gewoon regulier onderdak. Het ging echt alleen om het behoud van het pand, maar ja, spannend was het natuurlijk wel. Dat was in februari 1971. Water, gas en licht waren er niet.

Net zomin als dat wij wisten hoe je dit aanpakte, wist de overheid hoe ze hierop moest reageren.

Maar op de een of andere manier heeft het niet tot confrontaties geleid, ambtenaren en politici hadden er wel oor naar. Natuurlijk hadden we de tijd ook mee. Er begon een andere wind te waaien. De aandacht die D'66, toen net opgericht, vroeg voor de stad, de motie Freriks (1970), wat later de nota Kernbeeld. We kennen allemaal de gevolgen. De singeldemping ging niet verder door, veel van de verkeersdoorbraken verdwenen van tafel en Achter Clarenburg 2 bleef behouden”.

Uniek

“De Werkgroep was inmiddels gelukkig versterkt met kunsthistorici, mensen als Frans Kipp en Rob Dettingmeijer en geograaf Ger Mik (thans wethouder). Omdat er in die tijd nog nauwelijks buurtcommissies waren, voerden we acties voor behoud van historische buurten als Lauwrecht, Abstede en Wijk C. Vaak ging het om behoud van hele straatwanden, zoals in Wijk C. Maar ook hebben we ons bemoeit met het ontwerp van de wijk Lunetten en integratie bepleit van de bestaande landschapselementen in de nieuwe wijk. In dit opzicht is de Werkgroep uniek, juist omdat wij ons niet richten op een enkel object of een buurt. Daarom vervult de Werkgroep ook nu nog steeds een rol. Wij kunnen inspelen op zaken die andere laten liggen. Ook kunnen we een onafhankelijke positie innemen, boven het buurtbelang. Maar het is natuurlijk teleurstellend dat het na 25 jaar nog steeds nodig is om er met je neus bovenop te zitten omdat er anders van allerlei waardevoels verdwijnt. Ik geloof niet dat wij dat destijds hadden gedacht”

Voer voor een paleo-zoöloog

Af en toe komen bij reorganisatie-werkzaamheden in het Archeologisch en Bouwhistorisch Centrum wel eens vondsten van vroegere opgravingen te voorschijn, die soms even wat meer dan oppervlakkig de aandacht trekken. Dat was ook het geval toen in enkele dozen een aantal fragmenten van gestempelde romijnse dakpannen werd aangetroffen, waarvan zich in enkele ervan pootafdrukken aftekenden. De fragmenten waren afkomstig uit de opgravingen van Vollgraff in de jaren dertig op het Domplein. Na een ogenblik geïntrigeerd te zijn kwam de gedachte op om van het negatieve spoor een positief beeld te maken om daarmee het onbekende dier wat meer tastbaar te maken. Omdat het niet mogelijk is in baksteenmateriaal met gips direct een positief te maken, werd de indirecte weg bewandeld door enig geknutsel met plastisch afdruk materiaal. Daarbij kon met behulp van een elastische replica van het

fragment het beoogde doel worden bereikt. Er werd een stuk dakpan uitverkoren, waarin zich ook een deel van een stempel (de meeste daaronder toonden EX GER INF) aftekende. Bij het vorm geven aan de poot werd - tegenover de zool met kussentjes - onontkoombaar enige fantasie gehanteerd, vermoedelijk op een onjuiste wijze. De vraag of het - niet op kennis gestoelde - vermoeden juist is dat het hier om de poot van een vertegenwoordiger van de "canus vulgaris" gaat - uit het oogpunt van de dakpanvormer wellicht ook wat "brutalis" - blijft hier onbeantwoord. Of vorm, pootafmeting en scherpte der nagels misschien nadere aanwijzingen geven, kan een deskundige wellicht beantwoorden. Waar deze dakpannen werden gemaakt is niet bekend, mogelijk bij een grotere garnizoensplaats, waar blijkbaar ook dergelijke geïerde rondwaarde?